

תוכן עניינים

1	מבוא
1	מתודולוגיה
1	גישה ציונית חלוצית מתנשאת
2	עלייה וקליטה יחידנית שאינה מאורגנת על ידי המדינה
3	"הנמכת" הזוועה והכחשת השואה
4	קשר השתיקה
5	סיכום ודיון
7	חלק רפלקסיבי
7	פעילות חינוכית בנושא
8	מסקנות
8	ביבליוגרפיה
8	נספחים
8	נספח א' – קובץ הראיונות
8	נספח ב'
8	נספח ג'

מבוא

את סיפורי השואה וזוועותיה אני מכיר מסבתי, ורה מייזלס, המרואיינת במחקר זה, ושומע אודותיהם במשך שנים רבות. בנוסף, ידעתי כי מלבד זוועות השואה, חווה סבתי עד היום תחושת זרות בארץ ישראל. עניין אותי לחקור את תחושת הזרות הזו, ולהבין מה הוביל אליה, ובו בזמן להכיר את סיפורה של סבתי טוב יותר ולהתקרב אליה.

המחקר הנוכחי בוחן את חווייתה של סבתי את חייה לאחר העלייה לארץ ישראל, ואת תחושת בדידותה בפרט. שאלת המחקר הינה: "מה עמד בבסיסה של החוויה הקשה של ניצולי השואה בזמן עלייתם לארץ ישראל ולאחריה?". מענה על שאלת מחקר זו נעשה באמצעות בחינת חווייתה מרגע עלייתה לארץ ישראל, באמצעות שני ראיונות עומק (נספח א'). ניתוח תמטי של הראיונות, העלה ארבע תמות: (1) גישה ציונית-חלוצית מתנשאת (2) עלייה וקליטה יחידנית שאינה מאורגנת על ידי המדינה (3) "הנמכת" הזוועה והכחשת השואה (4) קשר השתיקה

הסיבה בגללה בחרתי להעמיק ולחקור נושא זה, הינה כי קיים עיסוק רב ומוצדק בזוועות השואה וסיפורי הניצולים, אך קיים נרטיב נוסף על סיפור העלייה של הניצולים: העולים החדשים, שהגיעו לישראל לאחר התעללות נוראית בחייהם, נאלצו "להתעורר" למציאות חדשה ושונה לחלוטין אשר מבקשת "למחוק" ולהדחיק את מה שעברו בשואה.

מסקנות המחקר מראות כי רובם הגדול של ניצולי השואה חוו תחושת בדידות וזרות בארץ ישראל, ואף חוויות קשות של הכחשת השואה וזלזול במאורעות הזוועתיים שקרו בה. אך מראות גם כי ישנו גם רצון לקרבה ולהפגת הבדידות בציבור הישראלי, וכי ביכולתו של הפרט לעשות שינוי גדול בהפגת בדידות זו.

מתודולוגיה

עבודת מחקר זו הינה איכותנית, בה החוקר בוחן שאלת מחקר על פי נקודת המבט של המשתתפים בו, בעזרת הבנת החוויה שלהם (שקדי, 2003). מחקר זה מתאר את חווייתה הסובייקטיבית של ניצולת השואה, ורה מייזלס, בעזרת פרשנות החוקר, שהוא גם הנכד שלה.

ממצאי המחקר מראים כי ישנן ארבע תמות מרכזיות בחווייתה לאחר עלייתה לארץ ישראל, כפי שעולה מתשובותיה. להלן יוצגו התמות שאותרו בריאיון:

גישה ציונית חלוצית מתנשאת

"...[בקיבוץ] עבדו מאוד קשה ואחר כך צריך ללמוד 3 שעות. קמנו ב-00:05, אני עבדתי בגן ירק, ילדה בת 12, או לקטוף עגבניות, להוציא צנוניות או תפוחי אדמה... עבודת פרך. ככה 6-7 שעות, לפעמים גם 8 שעות ואחרי זה אתה מתקלח והולך ללמוד. מי למד? אתה נרדם באמצע. אתה קצת ממורמר מכל המצב. אז אתה כותב פתקאות עם מי שמוכן להתכתב איתך באותו הרגע. על כפר מסריק יש לי זכרון מאוד שלילי"

"...בקיבוץ לא הייתה איזו פסיכולוגית... היינו צריכים להיות ישראלים גאים. שמו לנו, הכריחו אותנו – הכול להפנים, להדחיק ועכשיו זה הזמן להיות הישראלי הגאה"

"... עד כדי כך, מנגנון החינוך ואיך היה צריך להתנהג ומה הדרך שלנו, היו ברורים וחרטו בליבנו, שאני במשך שנים לא שמתי לב... אנחנו היינו כל כך עיוורים, גרמו לנו לדבוק במטרה, לעבוד 4,5 שעות בחקלאות, או במספוא או בדייג, מי שהיה לו סידור עבודה, עבודה שהתישה אותנו לגמרי, כי זה היה נוער שלא היה רגיל לעבוד במשפחות. זה היו ילדים, רובם אמנם בני 14. ואחר כך מקלחת צהריים ולימוד עברית ותנ"ך..."

"... זה היה מין דגם כזה, דגם של התנהגות, של חיים. עובדים, יש כל מיני הרצאות שקשורות לאידאל הקיבוצי, ולימודים, שינה, עבודה, לא טיפלו ולא התעסקו בזה."

"... אתה לא בתור אינדיבידואל תילחם נגד כל התנועה הקיבוצית או נגד המדריך או נגד אותו מסכן שאתך, שעבר מי יודע מה. לא היינו פנויים בכלל, לא לרחם על עצמינו ולא לחשוב איך מתמודדים, חיינו מיום ליום."

עלייה וקליטה יחידנית שאינה מאורגנת על ידי המדינה

"עליתי לבד ארצה, איש לא הכרתי עם איזו אוניית גרילה. בתוך בטן האונייה – אפריל, חום איום בתחתית האונייה. הגעתי ארצה ועם איזו פרוטקציה אומללה הגעתי לקיבוץ כפר מסריק"

"הגעתי לכפר מסריק ואיש לא מכיר אותי. הקבוצה שדחפו אותי אליה, שנתיים יותר מבוגרת ממני. משתמשת במילים לועזיות, כבר חודשיים יודעת עברית. אני צריכה להשיג אותם. הייתי סרח עודף בשבילם כי אני לא מאותה קבוצת השומר הצעיר. הילדי קיבוץ וכל היתר התייחסו אלינו כמו הפליטים של ניגריה... נתנו לנו את המינימום שהממשלה או הסוכנות דרשו."

"אני הייתי בת 12 וחצי, אני באתי בודדה לקבוצת נוער מגובשת כבר מוחץ לארץ שהם שנתיים יותר מבוגרים ממני"

כנשאלת איך הרגישה ביחס לקבוצה, עונה:

"אני הייתי 'מוקצה'. אין לי שום עבר איתם... לא הייתי אחת מהם. לא אחרת... לא התייחסו. הייתי אחת מהצאן"

"...האמת שאפילו עד היום אני מרגישה זרה...אני הגעתי הנה בלי ששאלו אותי. אני לא ציונית. מהרגע שאני פה, אני ממלאת את חובתי. עשיתי צבא ומשלמת מיסים. אבל אני לא בטוחה שלא הייתי מרגישה יותר טוב בפראג ועושה קריירה לימודית... לומדת פילוסופיה, פסיכולוגיה או משהו שהיה מתאים לי. מוציאה תעודת בגרות. לא בטוח שזה היעד שאני חלמתי עליו. כל מה שהיה זה – החליטו עליי וזה בחוסר ברירה"

"נתנו לי חודש ימים. גרתי בצריף, קראתי רומן רולן, 10 כרכים של ז'אן כריסטוף. עבדתי, אחרי העבודה התקלחתי קראתי. אף אחד מהחברים לא בא להתעניין, לעזור לי להתלבט או משהו, אף